

3 Programma Balans in landelijk gebied

Inleiding en ontwikkelingen

Het kabinet heeft drie transities centraal gezet in het Regeerakkoord. De transitie voor het landelijk gebied is er daar één van. Zowel maatschappelijk als interbestuurlijk is sprake van een intensieve zoektocht naar het juiste proces en een gezamenlijke inhoudelijke koers. De Balans in het landelijk gebied, de titel van dit hoofdstuk, zal opnieuw gevonden moeten gaan worden. Helder is wel dat Provincies in de aanpak van het landelijk gebied een cruciale rol spelen.

Elders in de Jaarstukken, bij de paragraaf Opgave Stikstof, gaan we in op de herordening en actualisatie van de opgave stikstof en landelijk gebied. Daar wordt kortheidshalve naar verwezen als het gaat om het Nationaal Programma Landelijk Gebied en het Zeeuwse Gebiedsplan dat daar aan gekoppeld is.

Bij alle ontwikkelingen rondom het landelijk gebied houden wij vast aan de doelen en uitgangspunten die uw Staten hebben vastgelegd in de Omgevingsvisie, en die wij hebben uitgewerkt in het Uitvoeringsprogramma Landelijk Gebied: inzetten op een volhoudbare landbouw en voedselzekerheid, nu en in de toekomst, en bevorderen van versterking van de biodiversiteit in Zeeland.

Het is cruciaal dat een perspectief voor de landbouw integraal onderdeel is van de te kiezen aanpak voor de opgave stikstof en landelijk gebied. Met het uitgangspunt van de volhoudbare landbouw en de daaraan gekoppelde thema's zijn we daar als provincie goed op voorbereid. Belangrijke onderdelen voor dat Zeeuwse perspectief zullen gevonden moeten worden in:

- Het verbeteren van de beschikbaarheid van zoet water.
- Het verbeteren van de bodemkwaliteit in relatie tot gerichtere bemesting.
- Het doorontwikkelen van de gewasbescherming in relatie met de functionele agrobiodiversiteit.

Als wij in staat zijn dit perspectief samen met de sector in te vullen en te verzilveren zal dat tegelijkertijd leiden tot het terugdringen van verliezen van veldemissies en uitspoeling (waterkwaliteit). Daarnaast zullen wij ons inspannen de keten intensiever te betrekken bij het verder ontwikkelen van dit perspectief. Verdienvermogen van de agrarische ondernemer is immers een onlosmakelijk onderdeel van een volhoudbare landbouw.

In 2022 is de tweede Zeeuwse Natuurmonitor verschenen. Daarin is een actueel beeld geschetst van de Zeeuwse biodiversiteit en de beleidsvoortgang. Ook is met het Rijk afgesproken dat we voor alle N2000-gebieden uiterlijk voorjaar 2023 een Natuurdoelanalyse (NDA) op zullen stellen. Deze geven inzicht in de staat van de instandhoudingsdoelen en de stikstofbelasting in die gebieden. Dat helpt ons om de Zeeuwse inzet voor natuurherstel en de biodiversiteit te bepalen in het Gebiedsplan. Ook zullen in 2023 de N2000-beheerplannen voor de Manteling en de Kop van Schouwen worden vastgesteld. Tegelijkertijd werken we hard door aan het natuurbeheer, -herstel en ontwikkeling.

Zoals het er nu naar uitziet zal in 2023 de uitvoering van de nieuwe periode van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid van start gaan. Het stelsel is fors vernieuwd met onder andere een lagere basisinkomenssteun, een stelsel van ecoregelingen en een forse overheveling. Wij hebben nog zorgen of het nieuwe stelsel voldoende kansen en uitdagingen biedt om ook de Zeeuwse ondernemers te helpen stappen te zetten. Wij houden vinger aan de pols om de bijdrage aan de Zeeuwse volhoudbare landbouw zo groot mogelijk te maken.

Op de landelijke natuurtop is een eerste versie van de aanpak voor de natuurinclusieve samenleving gepresenteerd. Om tot echt herstel van de biodiversiteit te komen is meer nodig dan alleen bescherming van de bestaande natuur. Alle sectoren hebben belang bij herstel en kunnen daar een bijdrage aan leveren. In 2023 verschijnt de versie 2.0 van het plan van aanpak. Vanuit de bestaande begrotingsmiddelen zullen wij voor Zeeland een eerste verkenning uitvoeren naar de Zeeuwse kansen van het concept. Dit doen we naast de al lopende Zeeuwse projecten.

Aandachtspunt in een goed samenspel tussen natuur en landbouw is een goed faunabeheer. De samenwerking met de Faunabeheereenheid is daarin belangrijk. Deze samenwerking is in 2022 geëvalueerd. Voorstellen voor verbetering zullen in 2023 geïmplementeerd kunnen worden.

Juist in een tijd dat er de nodige onrust is in het landelijk gebied is het van belang om bewoners en toeristen te betrekken bij het landelijk gebied. Steeds meer bewoners en bezoekers vinden of zoeken ruimte om te recreëren, hun sport uit te oefenen of gewoon te genieten van het agrarische landschap, de aantrekkelijke dorpen en steden en de bijzondere natuur.

Investeren in de aantrekkelijkheid en de beleefbaarheid van het landelijk gebied is daarom nu des te meer van belang. We zetten daarom activiteiten als het stimuleren van een toeristisch mobiliteitsnetwerk met wandel- en fietsknooppunten voort. Hetzelfde geldt voor aanleg van voorzieningen om natuur- en landschapswaarden zichtbaar en beleefbaar te maken en de (natuur)gebieden nog toegankelijker te maken. Ook schenken we aandacht aan de (ontstaans)geschiedenis van het landschap, waaronder de verkrijging van de Unesco-status Geopark voor de Schelde Delta. Hierbij zoeken we de raakvlakken met cultuur en recreatie. En werken we aan wederzijdse versterking.

Speerpunten

We hebben uitvoering gegeven aan het Uitvoeringsprogramma Landelijk Gebied en de daaronder vallende acties en opgaven, specifieke

- Herstel biodiversiteit onder andere door het uitwerken, uitvoeren en verder invullen van het landelijke Programma Natuur, als onderdeel van de landelijke aanpak stikstof is versterkt.
- N2000 beheerplannen voor de Kop van Schouwen, is in december vastgesteld. Alle Natuurdoelanalyses voor de Natura 2000 gebieden zijn vastgesteld en inmiddels beoordeeld door de Ecologische autoriteit. In 2023 is de voorbereiding gestart voor het beheerplan Manteling van Walcheren.
- We hebben initiatieven die bijdragen aan de transitie naar een volhoudbare landbouw ondersteund en hiervoor de verschillende openstellingen van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid benut.
- Samenwerking en integrale uitvoering van projecten en maatregelen is bevorderd.

Beleidskader

- [Uitvoeringsprogramma Landelijk gebied 2021 - 2030](#)
- [Omgevingsvisie 2021](#)
- [Natuurbeheerplan Zeeland](#)
- [Beheerplannen Natura2000](#)
- [Nota Natuurbeleving](#)
- [Nota toegankelijkheid natuurgebieden \(Natuurlijk genieten in Zeeland\) 2010](#)
- [Beleidsnota Natuurwetgeving](#)
- [Economische Agenda](#)
- [Nota Grondbeleid](#)
- [Natuurrapportage Zeeland 2023](#)
- [Actieplan behoud Zeeuwse soorten](#)
- [Plan van aanpak Exotenbestrijding](#)

Reguliere taken

- Verstrekken subsidies voor natuurbeheer.
- Uitvoeren van de wettelijke taken voor actief soortenbeleid, exotenbeleid, faunabeleid.

- Subsidieverlening agrarisch natuurbeheer aan Collectief Poldernatuur, die vergoedingen aan agrariërs uitkeert.
- Subsidieverlening aan de Faunabeheer Eenheid, die Faunabeheerplannen opstelt en uitvoert.
- Het opstellen van Natura 2000 beheerplannen.
- Zorgdragen voor de totstandkoming Natuurwerk Zeeland.
- Uitvoering van de wettelijke taken en vergunningverlening in het kader van wet Natuurbescherming voor gebiedsbescherming en soortenbescherming.
- Evaluatie van beleidsregels en het opstellen daarvan uit oogpunt van gebiedsbescherming en soortenbescherming.
- Subsidie verstrekken aan IVN/De Zeeuwse Natuur, Nationaal Park Oosterschelde, Stichting Het Zeeuwse Landschap, Stichting Landschapsbeheer Zeeland en Terra Maris.
- Uitvoeren taak zelfrealisatie, verwerving en vervreemding van gronden en tijdelijk beheer van gronden in combinatie met landbouwkundige structuurverbetering.
- Monitoring en beoordeling van natuurkwaliteit.
- Rapportage aan de Staatssecretaris, de Tweede Kamer en Provinciale Staten via de jaarlijkse Voortgangsrapportage Natuur.

Maatschappelijk effect

Versterken van de biodiversiteit, het realiseren van een volhoudbare landbouw en een kwalitatief hoogwaardige voedselvoorziening, samen met andere partijen.

Doelstelling

Realisatie Natuurnetwerk

Omschrijving (toelichting)

Het Natuurnetwerk Zeeland is in 2027 grotendeels gerealiseerd. Per 01-09-2022 is de nog te realiseren restantopgave qua verwerving en inrichting nieuwe natuur van respectievelijk 584 hectare en 679 hectare. Dat vraagt gemiddeld per jaar richting 2027 een verwerving van ruim 100 hectare per jaar. Daarbij wordt blijvend ingezet op vrijwilligheid en kwaliteit.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

In het jaar 2023 is 51 hectare verworven en 26 hectare ingericht, door de provincie en partners. Dit resulteert in een opgave van 513 hectare verwerving en 639 hectare inrichting per 1-1-2024. Dit was lager dan 107 en 30 hectare zoals verwacht in september 2023. Het verschil is te verklaren door een aantal transacties die niet in 2023 gepasseerd zijn, maar die wel in 2024 verwacht worden. Ook verwerving door partners via de nieuwe grondverwervingsregeling (SGNZ) passeerde nog niet.

Acties

Blijven toepassen algemene uitgangspunten onder andere verwerving op basis van vrijwilligheid, geen planologische schaduwwerking en afstemming tussen natuur en landbouw.

Vanuit het programma natuur zijn extra middelen beschikbaar gesteld om de verwerving op basis van deze uitgangspunten in te vullen. Er wordt gewerkt aan nieuwe regelingen en instrumentaria op het gebied van grondverwerving en pacht.

Kwaliteit (indicator)**Kwaliteit (toelichting)**

Afgelopen jaar is de nieuwe grondverwervingsregeling geopend, een eerste aanvraag in in 2023 ingediend en geschikt.

Continuering inzet Kavelruilbureau in combinatie met de Grondbank Zeeland

Het vrijwillig verwerven van het natuurnetwerk met onze instrumenten 'grondbank' en 'Kavelruilbureau' blijven we onverkort extra inzetten en daar waar mogelijk zetten we in op versnelling door verwerven van ruilgronden op strategische locaties.

Kwaliteit (indicator)**Kwaliteit (toelichting)***Versnelling van realisatie van de resterende natuurontwikkelingsopgave door middel van aanbod en kansen die zich voordoen*

Bij het verwerven van nieuwe natuur spelen we flexibel in op de mogelijkheden. Dat betekent dat gronden, met behoud van de gewenste natuurkwaliteit, kunnen wisselen. Jaarlijks wordt dit geïnterpreteerd en aangepast in het natuurbeheerplan.

Kwaliteit (indicator)**Kwaliteit (toelichting)**

Net als andere jaren is in 2023 flexibel ingespeeld op de mogelijkheden die langskomen .

Doelstelling*Natuurbeheer en natuurbescherming***Omschrijving (toelichting)**

Zorgdragen voor het beheer en de bescherming van natuur en landschap in Zeeland. Voor de uitvoering van het provinciale natuurbeleid heeft de Provincie de beschikking over een eigen Subsiestelstel Natuur en Landschapsbeheer (SNL). In het Natuurbeheerplan Zeeland is vastgelegd

waar de natuurgebieden en de leefgebieden van het Natuurnetwerk Zeeland (NNZ) gelegen zijn en welk soort natuur waar aanwezig is.

Het gaat hierbij om natuurbeheer, agrarisch natuurbeheer, faunabeheer, soortenbescherming, exotenbestrijding en monitoring. De subsidie is een tegemoetkoming in de kosten die eigenaren en beheerders van natuur en beheergebieden moeten maken om hun gebieden te ontwikkelen en/of in stand te kunnen houden. Bij agrarisch natuurbeheer worden ook gedeerde inkomsten vergoed. De kosten voor het bestrijden van exoten en het verlenen van tegemoetkomingen bij wildschade vallen ook onder dit onderdeel.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Het SNL bestaat uit twee subsidieregelingen: de Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer (SVNL2016) voor het (agrarisch) natuurbeheer en de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL) voor investeringen in nieuwe en bestaande natuur. Van het SNL is in 2023 gebruik gemaakt door terreinbeherende organisaties, particuliere natuurbeheerders en agrariërs.

Voor de onderstaande onderdelen is er in 2023 subsidie verstrekt:

- Beheer van natuurgebieden met zesjarige beheerpakketten door terreinbeherende organisaties en particuliere grondeigenaren.
- Agrarisch natuur- en landschapsbeheer op landbouwgrond door boeren met beheerpakketten.
- Functieverandering: omvorming van landbouw naar natuur.
- Inrichting nieuwe natuur: inrichting van nieuwe natuurgebieden.
- Kwaliteitsverbetering in bestaande natuur: opknappen en herstellen van bestaande natuurgebieden.

Met de gecertificeerde beheerders hebben we in oktober 2023 het jaargesprek gehouden. Tijdens dit gesprek hebben we vastgesteld dat het natuurbeheer in 2023 is uitgevoerd volgens de landelijke richtlijnen van de SVNL. Dit houdt in dat de beheerders hebben voldaan aan de voorwaarden van de subsidiebeschikking.

Aan de wettelijke taak voor beschermde soorten en exotenbeheer is voldaan. Aanvragen voor vergunningen en/of ontheffing zijn beoordeeld en afgehandeld en aan het beheer van exoten is invulling gegeven. Zie hiervoor ook de toelichting bij de betreffende acties.

Acties

Bescherming van natuurgebieden en soorten via de bestaande wetgeving, zoals vastgelegd in de Omgevingswet en de Aanvullingswet natuur(Natuurnetwerk Zeeland) en de keuzes in de beleidsnota Natuurwetgeving

Dit is een bestaande wettelijke taak. Bijzondere aandacht heeft het ontwikkelen van beleid voor verschillende activiteiten in de Oosterschelde zoals het commercieel rapen van schelpdieren en het plukken van zeegroenten. Hierbij wordt rekening gehouden met zowel de traditie als de natuurwaarden.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Er is een passende beoordeling opgesteld voor een groot deel van deze activiteiten. Het ontwikkelen van beleid zal in 2023 verder vorm krijgen.

Bestrijding van schade veroorzaakt door beschermde soorten en zorgdragen voor de uitkering van schadevergoedingen voor fauna

De Provincie verleent, via de Faunabeheereenheid Zeeland, ontheffingen en vergunningen om beschermde diersoorten in geval van belangrijke schade te kunnen bestrijden. Voor landbouwers die schade ondervinden bestaat een schadetegemoetkomingsregeling. Voorstellen voor verbetering van het gezamenlijk faunabeheer zullen worden geïmplementeerd.

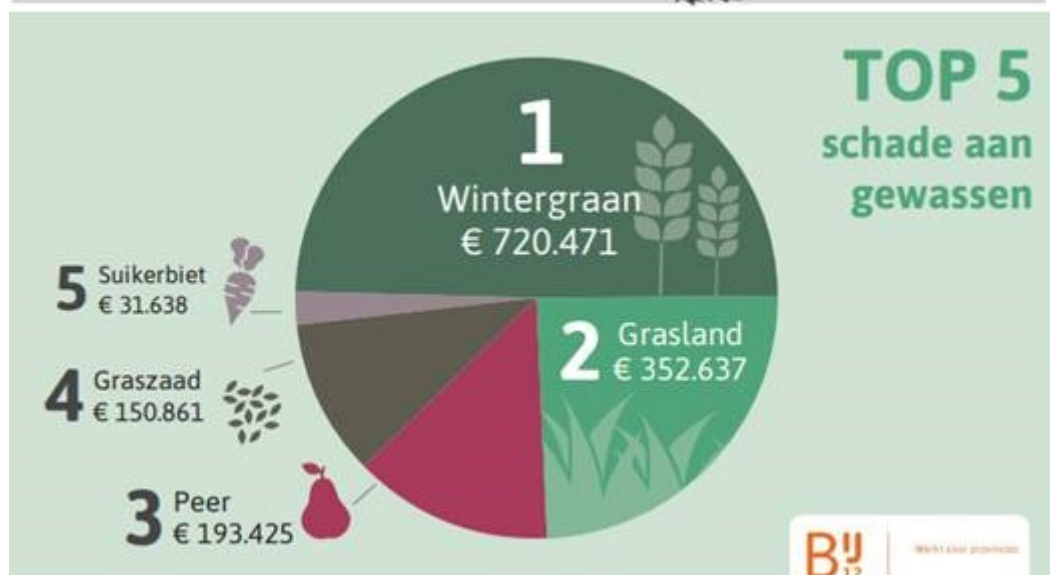
Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Bestrijding van schadeveroorzakende dieren verloopt nagenoeg volledig via de Faunabeheereenheid Zeeland (FBE). Zij beschikken over ontheffingen en registeren het gebruik ervan. Voor een overzicht van de beschikbare ontheffingen en de bemachtigde dieren verwijzen wij u naar de website van de FBE Zeeland: <https://www.faunabeheereenheid.nl/zeeland/PUBLICATIES>

De schadevergoedingen lopen via BIJ12 die voor alle provincies de schadeverzoeken afhandelt. De rapportages van BIJ12 lopen, vanwege het afwijkend schaderitme, niet gelijk met het kalenderjaar. Over het laatste rapportagejaar (1 november - 31 oktober 2022) is in totaal € 1.563.757 uitgekeerd. De top van schadeveroorzakende diersoorten en schade ondervindende gewassen is al in onderstaande afbeeldingen:

De mogelijkheid onderzoeken voor het instellen van een subsidieregeling voor wolf-werende maatregelen.

Nu regelmatig zwervende wolven in Zeeland worden gesignaleerd wordt, in samenwerking en overleg met de ZLTO, de vereniging van schapenhouders en de Faunabeheereenheid Zeeland, onderzocht of wolf-werende maatregelen gesubsidieerd kunnen worden.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Er is in 2023 een wolvencommissie ingesteld die met voortellen komt voor een subsidieregeling. De commissie heeft haar advies bijna afgerond en zal dit begin 2024 aan GS aanbieden.

Evaluëren onderzoek RUD Zeeland naar een passend uitvoeringsniveau van het natuurtoezicht in Zeeland, na evaluatie vervolgacties bepalen.

De uitvoering van het toezicht en handhaving van de groene wetgeving is gemandateerd aan de Regionale Uitvoeringsdienst Zeeland (RUD). Door toenemende druk op natuur in het buitengebied wordt er steeds meer inzet gevraagd. De RUD heeft een adviesbureau opdracht gegeven om een onderzoek uit te voeren naar een adequaat uitvoeringsniveau van het natuurtoezicht in Zeeland. De uitwerking van dit onderzoek en de vertaling hiervan naar de inzet van de RUD heeft vertraging opgelopen. De verwachting is dat het onderzoek in 2023 afgerond is.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Onderzoek is in 2023 afgerond. Volgende stap in het proces is om een keuze aan GS voor te leggen en uiteindelijk (in samenspraak met de RUD) een voorstel neer te leggen bij PS.

Het verlenen van subsidie voor functieverandering en inrichting van nieuwe natuur en herstel van bestaande natuur op grond van het subsidiestelsel Natuur en Landschap met SKNL of nog nieuw te ontwikkelen instrumentarium.

Het uitvoeren van de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL) voor investeringen in bestaande en nieuwe natuur en voor functieverandering van landbouwgronden.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Afgelopen jaar is er een subsidie van ruim € 1,1 miljoen euro toegekend via de SKNL (Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap). Deze subsidie was bedoeld voor functieverandering en/of investeringen in nieuwe of bestaande natuur. Hierdoor wordt de kwaliteit van 334 hectare bestaande natuur bij de Yerseke Moer (Het Zeeuwse Landschap) vergroot. Bij de Plate, een particuliere natuurbeheerder, is er ruim 14 hectare nieuwe natuur toegevoegd aan het Natuurnetwerk Zeeland.

Daarnaast is er in het kader van de Subsidieregeling Grondverwerving Natuurnetwerk Zeeland een subsidie van ruim 0,8 miljoen euro verleend aan Natuurmonumenten voor de verwerving van percelen aan de Brasweg te Kerkwerve.

Monitoring van natuurgebieden volgens landelijke afspraken en het provinciaal monitoringsplan

In 2023 wordt een nieuw monitoringsplan worden vastgesteld. Ingezet wordt op de verdere intensivering van de monitoring om de gevolgen van onder andere de stikstofdepositie en de verdroging beter in beeld te krijgen.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

In 2023 is een nieuw monitoringsprogramma voor de komende 1,5 jaar vastgesteld.

Provinciale aanpak invasieve exoten door middel van preventie, eliminatie en beheer, uitvoeren door middel van tenminste twee bestrijdingsacties

Exotische soorten die aangepakt gaan worden zijn de rosse stekelstaart en reuzenberenklauw.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

In 2023 is er veel inspanning verricht om de Aziatische hoornaar te bestrijden. In totaal zijn er ca. 200 nesten geruimd. Desondanks zullen we met een blijvende aanwezigheid van deze wesp in Zeeland rekening moeten houden. Om de verspreiding van de Rosse stekelstaart tegen te gaan, zijn er 14 exemplaren weggenomen in 2023. In dit succesvolle project wordt iedere melding met behulp van een rapid response team opgepakt. De reuzenberenklauw is afgelopen jaar weer lokaal bestreden door o.a. Stichting Landschapsbeheer Zeeland. Het bestaande watercrassula project van Life Resilias bij de Kop van Schouwen loopt door. Daarnaast is er in de Sophiapolder een nieuw onderzoeksproject gestart naar beheersmaatregelen voor watercrassula. Eind 2023 zijn wij op de hoogte gesteld van muntjak, een exotische hertachtige, activiteit aan de grens met België. De Faunabeheereenheid, Wildbeheereenheden en terreinbeheerders zijn op de hoogte gesteld en alert voor waarnemingen van deze soort.

Uitvoeren van minimaal drie projecten op het gebied van actief soortenbeleid.

Uitvoeren van minimaal drie projecten op het gebied van actief soortenbeleid. Daarbij zal prioriteit gegeven worden aan projecten die betrekking hebben op de duinen (tapuit) en het agrarisch gebied (zomertortel en patrijs).

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

In 2023 zijn zeven projecten uitgevoerd voor soorten als zomertortel, strandplevier en scholekster. In de projecten is kennis gedeeld, onderzoek uitgevoerd en zijn instandhoudingsmaatregelen getroffen. Ook is in Interreg verband, een Europese subsidieregeling, meegewerkt aan maatregelen ten gunste van stedelijke soorten (muurplanten, vleermuizen en stadsvogels).

Uitwerken van de uitkomsten van de Passende Beoordelingen voor het snijden van zeegroenten en rapen en schelpdieren, evenementen en vliegbewegingen. Dit is afgesproken bij de totstandkoming van de beleidsnota Natuurwetgeving.

In 2023 wordt het beleid rondom het snijden van zeegroenten en het rapen van schelpdieren vastgesteld. De vergunningen voor het snijden van zeegroenten zullen in 2023 worden afgegeven volgens het nieuwe beleid. Het rapen van schelpdieren is geregeld in het beheerplan van Rijkswaterstaat dat door RWS met 6 jaar verlengt wordt.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Er is in 2023 geen nieuw beleid voor zeegroenten vastgesteld. Wel zijn er in 2023 weer nieuwe vergunningen voor het snijden van zeegroenten afgegeven. Het rapen van schelpdieren is geregeld in het beheerplan van RWS.

Vaststellen van de laatste beheerplannen Manteling van Walcheren en Kop van Schouwen; starten met het actualiseren van de overige beheerplannen in relatie tot de stikstofproblematiek

In 2022 zijn in voorbereiding op de vaststelling van de beheerplannen voor de Kop van Schouwen en de manteling van Walcheren ecologische evaluaties uitgevoerd. Naar verwachting zullen deze beheerplannen in 2023 vastgesteld worden. Met de beheerplannen die in 2023 aflopen is gestart met het maken van een evaluatie, daar zal in 2023 gewerkt worden aan de nieuwe plannen zodat deze voor het aflopen van de oude beheerplannen vastgesteld kunnen worden.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Het beheerplan voor de Kop van Schouwen is in 2023 vastgesteld. Het beheerplan van de Manteling zal in 2024 worden vastgesteld. Voor de andere beheerplannen geldt dat in 2023 een natuurdoelanalyse is opgesteld vooruitlopend op het proces om te komen tot de nieuwe beheerplannen.

Vergoeden en aansturen van agrarisch natuurbeheer via het Collectief Poldernatuur en daardoor een belangrijke bijdrage leveren aan de biodiversiteit en het landschap buiten de natuurgebieden

In 2023 zal de nadruk liggen op het implementeren van het nieuwe Gemeenschappelijk landbouwbeleid, waar het agrarisch natuurbeheer integraal onderdeel van uitmaakt.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Het agrarisch natuurbeheer in Zeeland is in 2023 verder gegroeid naar bijna 1300 hectare met een waarde van € 3,8 miljoen per jaar. Met dank aan de grote inzet van het agrarisch collectief Poldernatuur Zeeland, is het gelukt om in de nieuwe periode het areaal aan bestaand beheer te behouden en zelfs te vergroten, ondanks een grote stijging van de landelijke tarieven en de uitdagingen van het nieuwe NSP (nationaal strategisch programma van het GLB). Met name de oppervlaktes voor dooradering van het landschap en voor open akkerland werden groter zodat vooral akkervogels meer leefgebied hebben kregen.

Vergoeden en aansturen van natuurbeheer op grond van het subsidiestelsel Natuur en Landschap middels de kaders uit het Natuurbeheerplan

Het vergoeden van het natuurbeheer is gebaseerd op de Subsidieverordening natuur- en landschapsbeheer (SVNL). Per 1-1-2023 krijgen Stichting Het Zeeuwse Landschap, Natuurmonumenten, Stichting het Noord-Brabants Landschap, Natuurcollectief Zeeland, Bosgroep Zuid-Nederland en de Vereniging Natuurbeheer Groot Eiland BV een nieuwe subsidiebeschikking voor het huidige areaal en uitbreiding. Het betreft hier een subsidieperiode van 6 jaar.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Om de kwaliteit van de Zeeuwse natuur te behouden, is naast wettelijke bescherming ook actief beheer van groot belang. Binnen het Natuurnetwerk Zeeland hebben eigenaren van natuurgebieden de mogelijkheid om subsidie aan te vragen ter ondersteuning van de kosten voor natuur- en landschapsbeheer.

In oktober 2023 hebben we met alle beheerders de jaarlijkse gesprekken gevoerd. Tijdens deze gesprekken is vastgesteld dat alle verplichtingen met betrekking tot het beheer volgens de SVNL (Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer) zijn nagekomen. De beheerders worden op de hoogte gesteld dat het jaarlijkse voorschot zal worden uitbetaald of dat de subsidie definitief zal worden vastgesteld.

Doelstelling

Natuurherstel

Omschrijving (toelichting)

Om de instandhoudingsdoelstellingen voor soorten en habitats uit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn te behalen, moeten in de Natura 2000-gebieden (en deels ook daarbuiten) herstelmaatregelen worden getroffen. Deze herstelmaatregelen zijn gericht op het herstel van natuurwaarden in de stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. Het neerdalen van stikstof afkomstig van diverse economische activiteiten (verkeer, industrie, landbouw) heeft in die gebieden een negatief effect op de natuurwaarden. Nieuwe inzichten op basis van monitoring en fysiek herstel worden opgenomen in de te actualiseren beheerplannen Natura 2000. Deze hebben de basis gevormd voor een nieuw Uitvoeringsprogramma Natuurherstel 2022–2030. Daarbij ligt de aanvullende focus ook in 2023 op uitvoering van het Programma Natuur, fase 1 2021-2025 als onderdeel van de landelijke stikstof aanpak.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Om de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen in stand te houden hebben we ook in 2023 in samenwerking met de terreinbeheerders en particulieren verschillende natuurherstelmaatregelen uitgevoerd. De maatregelen waren erop gericht stikstof die zich in de loop der jaren in de bodem heeft opgehoopt, versneld te verwijderen of dienden om de algehele toestand van de stikstofgevoelige habitats te verbeteren.

Acties

Uitvoeren van drie of meer nazorgproject in of nabij Natura2000-gebieden

In ieder geval zal er aandacht zijn voor het vervolgbeheer van Amerikaanse Vogelkers op de Kop van Schouwen en in de Manteling van Walcheren, het maaien van de inlagen Zuid-Beveland en het weghalen van struweel op de Middelplaten.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Ook in 2023 zijn er verschillende nazorgprojecten uitgevoerd in of nabij Natura2000-gebieden. Er is aanvullend (maai)beheer uitgevoerd in verschillende gebieden verspreid over heel Zeeland (o.a.: Neeltje Jans, Zwaakse Weel, Middelplaten, eilanden Grevelingen). Op de Kop van Schouwen en Manteling van Walcheren zijn er tevens weer nazorgprojecten uitgevoerd ten behoeve van het verwijderen van Amerikaanse vogelkers, hier is ook drukkbe grazing d.m.v. schapen toegepast.

Uitvoeren van tenminste vijf projecten gericht op herstel- en instandhoudingsmaatregelen in Natura2000-gebieden met als doel het effect van de uitstoot van stikstof te verminderen en de natuur te behouden en te versterken

In 2023 gaat het in ieder geval om het natuurherstelplan Zwaakse Weel en het Slotbos/weitjes Burgh, verbeteren hydrologie Yerseke en Kapelse Moer, kwaliteitsimpuls inlaag Kwistenburg en het aanleggen van een broedeiland bij Neeltje Jans.

Kwaliteit (indicator)**Kwaliteit (toelichting)**

Ook in 2023 zijn er weer natuurherstelmaatregelen uitgevoerd in bestaande natuurgebieden om de instandhoudingsdoelstellingen voor soorten en habitats uit de Europese Vogel- en Habitatrictlijn te behalen. Voor het project Yerseke en Kapelse Moer is nog meer onderzoek nodig. De overige projecten zijn afgerond. Verder zijn er over het hele jaar meer dan 50 natuurherstelprojecten uitgevoerd samenwerking met de terreinbeheerders.

Doelstelling

Natuurbeleving, -verbreding en -verbinding

Omschrijving (toelichting)

De natuur en het landschap in Zeeland beter bekend en beleefbaar maken; toewerken naar een betere spreiding van bezoekers over de natuurgebieden in Zeeland met inachtneming van de kwetsbaarheid van gebieden en natuurwaarden. Zoeken van verbindingen tussen mens en natuur en het toewerken naar een natuur-inclusieve samenleving.

Kwaliteit (indicator)**Kwaliteit (toelichting)**

Doel is gehaald, zie toelichting bij de verschillende acties.

Acties

De bestaande 2700 kilometer wandelnetwerk en boerenlandpaden worden beheerd

Als onderdeel van de jaarlijkse Integrale Kosten Subsidie verzorgt Stichting Landschapsbeheer Zeeland dit beheer.

Kwaliteit (indicator)**Kwaliteit (toelichting)**

Het wandelnetwerk is inmiddels uitgerold over heel Zeeland en beslaat nu in totaal ca. 3000 kilometer aan wandel- en boerenlandpaden. Beheer en onderhoud is ondergebracht bij Stichting Landschapsbeheer Zeeland.

Doorgaan met de doelstelling om de 90% van de natuurgebieden toegankelijk en/of beleefbaar te houden.

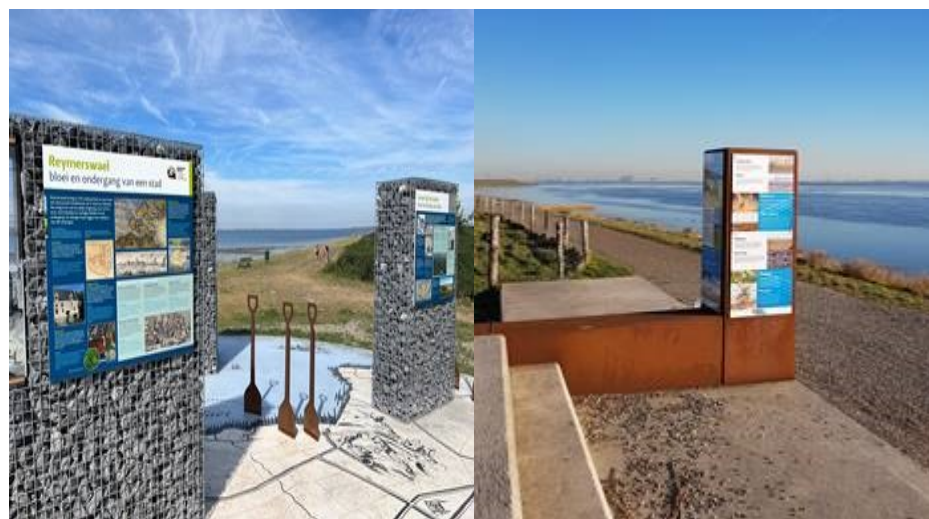
Bijna alle natuurgebieden in Zeeland zijn toegankelijk en/of beleefbaar voor het publiek. We zetten ons in om dit zo te behouden.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Naast het toegankelijk houden van de natuurgebieden is er ook ingezet op een betere beleving van de natuur. Onder andere door informatievoorzieningen te optimaliseren, goede toegankelijkheid van informatie en het op- en inrichten van toegangspoorten. Bijgevoegd een impressie van een aantal van die voorzieningen.

Een Zeeuwse uitwerking geven aan de agenda "Natuurinclusief".

In juni 2022 is de landelijke agenda natuurinclusief gepresenteerd door het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, het Inter Provinciaal Overleg en de Natuurorganisaties. We gaan verkennen hoe we deze agenda kunnen vertalen naar de Zeeuwse situatie.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Een interne verkenning naar natuurinclusief werken is in 2023 uitgevoerd. De Provinciale organisatie is hier in meegenomen en bestuurlijk commitment is verkregen.

Het integreren en meer natuur-inclusief maken van minimaal 3 bestaande subsidieregelingen die de Provincie Zeeland nu heeft.

We gaan in verschillende subsidieregeling doelen uit het natuurbeleid integreren. Regelingen waar aan gedacht kan worden zijn die voor Groene daken, de Provinciale Impuls Wonen en Toekomstbestendige bedrijfterreinen.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

De subsidieregelingen voor groene daken, wonen en bedrijventerreinen zijn natuurinclusief gemaakt door groene componenten aan de regeling toe te voegen.

Het stimuleren van maatschappelijke initiatieven op het vlak van natuur en landschap en het betrekken van vrijwilligers bij de natuur

Door het samenwerkingsverband “De Zeeuwse Natuur” worden nieuwe vrijwilligers geworven voor natuur en landschap, waarbij met name jongeren worden aangesproken.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Bij de natuurorganisaties in Zeeland zijn gezamenlijk zo'n 4300 vrijwilligers actief. Via het samenwerkingsverband De Zeeuwse Natuur worden zij vraaggericht ondersteund met kennis, scholing, middelen en advies. In 2023 is op vraag van de vrijwilligers een basiscursus Landschap Lezen georganiseerd i.s.m. het UNESCO Geopark Schelde Delta i.o. Daarnaast is er een gezamenlijke ARBO cursus georganiseerd.

Het totaal aan voorzieningen, activiteiten, bezienswaardigheden en programma's op het gebied van natuurbeleving is overzichtelijk op één plaats vindbaar

De informatie op Natuur in Zeeland | Zeeland.com wordt in stand en actueel gehouden.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Op de website Natuur in Zeeland | Zeeland.com is een actueel overzicht van natuuractiviteiten beschikbaar. Ook is (wederom) invulling gegeven aan de campagne "Altijd open" om inwoners en bezoekers van Zeeland te verleiden de Zeeuwse natuur te bezoeken en daar van te genieten.

In 2023 is er tevens een activatiecampagne gericht op wandelen en fietsen uitgerold via natuurinzeeland.nl waarbij maandelijks een onbekend gebied in Zeeland in de spotlight is geplaatst.

In de praktijk brengen van de ontwikkelde brandingstrategie, in samenwerking met natuurorganisaties en toeristisch-recreatieve organisaties

Als uitvoering van het programma uit de nota natuurbeleving wordt samen met de partners gewerkt aan een betere spreiding van bezoekers over de provincie en meer aandacht voor het 'achterland'.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

De bewustwording campagne Altijd Open is voortgezet. Met steeds weer nieuwe beelden en prikkels rond minder bekende elementen van de Zeeuwse natuur & landschap worden inwoners en bezoekers van Zeeland gewezen op toegankelijke natuurgebieden in Zeeland. De natuurorganisaties hebben deelgenomen aan relevante netwerken en netwerkbijeenkomst om te laten zien waaraan gezamenlijk gewerkt wordt, zoals de Toeristische Ontmoetingsdag 2023 (zie foto).

In of bij ten minste twee natuurgebieden extra (recreatieve) voorzieningen aanbrengen om de beleving van de natuur te vergroten

In dit begrotingsjaar zullen in ieder geval een uitkijkpunt bij de Yerseke Moer en een belevingspad bij de Banjaard worden gerealiseerd.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Bij de Zwaakse weel op Zuid Beveland is een boswachtershut, "de Poepuul", geopend. Hier worden bezoekers van het gebied geïnformeerd over bezienswaardigheden in het gebied. De boswachter houdt er op gezette tijden spreekuur om de mensen te informeren.

Het uitkijkpunt bij de Yerseke Moer en het belevingspad bij de Banjaard zijn nog niet afgerond maar de realisatie is in voorbereiding.

Inzetten op verkrijging van de UNESCO status voor het Geopark Schelde Delta

Het bidboek van dit begrotingsjaar gereed zijn. Verder zullen we uitingen en activiteiten die de UNESCO Geopark status versterken ondersteunen.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

De aanvraag voor UNESCO Geopark is in 2023 ingediend en er is veel aandacht besteed aan de visitatie van de UNESCO beoordelingscommissie. Begin 2024 valt het eindoordeel van UNESCO te verwachten.

Ondersteunen van het Nationaal Park Oosterschelde bij de uitvoering van haar taken

De provincie verzorgt onder meer het secretariaat van het Nationaal Park Oosterschelde (NPO).

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Het NPO is dit jaar van start gegaan met een nieuw ambitiesdocument en een nieuwe communicatie en educatiestrategie. Beide documenten zijn eind 2022 door het bestuur vastgesteld en geven sturing aan de activiteiten van het park.

Zo is er in september de 15e Oosterscheldeweek georganiseerd, een week vol activiteiten op en rond de Oosterschelde. Iedereen, bewoner of bezoeker van Zeeland, jong of oud, kan dit prachtige gebied op allerlei manieren beleven en ontdekken. Natte laarzentochten over de schorren, unieke wandelingen over het slik, zeehondensafari's, excursies rondom de getijdenbakken en scharrelen rondom het dijkhuysje bij Wissenkerke, mogelijkheden te over.

Daarnaast is er dit jaar ook een symposium georganiseerd over de vogeltrek en de rol van de Oosterschelde daarin.

Doelstelling

Een volhoudbare landbouw

Omschrijving (toelichting)

Zeeland kent op de lange termijn een volhoudbare landbouw.

Een sector die economisch gezond is en produceert in evenwicht met de natuurlijke omgeving. Hiervoor ondersteunen we ondernemers en organisaties die aan de slag willen met belangrijke thema's als bodem, water, biodiversiteit, innovatie etc. Het POP programma is hiervoor een belangrijke financieringsbron. In 2023 zullen we, in lijn met landelijk en Europees beleid, meer gaan werken met belonen naar prestatie. Hiervoor worden indicatoren ontwikkeld die de positie van de Zeeuwse landbouwsector in het kader van het NPLG goed kunnen beschrijven en waarmee we concreet perspectief bieden aan onze ondernemers.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Werken aan een volhoudbare landbouwsector is nooit af. Het is een transitieproces waarbij we voortdurend samen met de sector en onze maatschappelijke partners aan de slag zijn om ondernemers die dat willen perspectief te bieden en te ondersteunen. Middels de diverse acties geven we hier vorm en inhoud aan.

Acties

Het optimaliseren van het zoetwatersysteem voor de Zeeuwse landbouwsector

In 2023 zullen we verder werken aan de uitvoering van het Zeeuwse Deltaprogramma Zoet Water. Voor de nadere uitwerking hiervan verwijzen we naar programma 8, Klimaatadaptatie .

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

In 2024 nemen we tenminste twee Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's) in gebruik die het mogelijk maken het landbouwbeleid te monitoren op basis van objectieve gegevens.

In 2023 zullen we op basis van objectieve gegevens de integrale kernset van KPI's zoals Wageningen Universiteit die voorgesteld heeft voor de akkerbouw (KPI-K traject) in de praktijk verder testen bij ten minste 50 boeren. Daarnaast zullen we voor minimaal twee KPI's, bijvoorbeeld op het gebied van water of bodem, een passende beloningssystematiek opzetten, in samenwerking met overheden en het bedrijfsleven.

Kwaliteit (indicator)**Kwaliteit (toelichting)**

In 2023 is op basis van de integrale kernset van KPI's door Wageningen Universiteit voor de Zuidwestelijke Delta een doorstart gemaakt naar fase 2 van het project Biodiversiteitsmonitor Akkerbouw Zuidwestelijke Delta. De voorbereidingen worden nu getroffen voor de beloning van deelnemende boeren op meer dan 2 werkende KPI's in 2024 (doorgeschoven vanuit 2023 door latere start van fase 2 BMA). Ook wordt gewerkt aan een KPI voor waterkwantiteit en waterkwaliteit, die raakvlakken heeft met de andere KPI's. Voor het verder testen van de KPI's in de praktijk heeft een werving voor nieuwe deelnemers plaatsgevonden in het najaar van 2023 om op te schalen naar 100 deelnemers (waarvan minimaal 33% Zeeuwse deelnemers), waarbij extra aandacht is geweest voor de Gebiedsgerichte aanpak.

Ondersteunen van minimaal één initiatief dat zich richt op de doelstelling voor de biologische sector

De biologische sector is in Zeeland goed georganiseerd. Samen met hen zoeken we de aansluiting bij beleidskaders en ondersteunen we projecten gericht op afzet, teelttechnieken en mechanisatie. In de openstellingen Fysieke investeringen zijn hiervoor mogelijkheden.

Kwaliteit (indicator)**Kwaliteit (toelichting)**

In 2023 zijn binnen het POP-3 project "Biologische landbouw; waardering en groei" inzicht gegeven in de uitdagingen op het gebied van teelttechnieken en mechanisatie (o.a. robotisering voor onkruidbestrijding). Hier is ook een demonstratiedag voor georganiseerd op de Proefboerderij Rusthoeve in Colijnsplaat. Binnen het Zeeland in Stroomversnelling project "Van Vullen naar Voeden" is in 2023 onderzoek gedaan naar de kansen voor biologische afzet voor de catering in de ouderenzorg en scholen. In 2024 zullen wij op basis van de uitkomsten van deze projecten een eerste aanzet maken voor een Stimuleringsagenda biologische landbouw voor Provincie Zeeland, aansluitend op de landelijke Actieagenda Biologische Landbouw van het Ministerie LNV.

Ondersteunen van tenminste drie programma's ter bevordering van kennis en innovatie in de agrarische sector

Kennis en innovatie zijn van cruciaal belang in landbouwtransitie. We zetten ook in 2023 in op openstellingen voor fysieke investeringen voor in innovatie en water. Daarnaast willen we de positie van de Rusthoeve en het Groene onderwijs in Zeeland ondersteunen in samenhang met het Delta Climate Center.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

In 2023 zijn er, door de vertraging bij RVO bij de implementatie van het nieuwe GLB/NSP, geen nieuwe openstellingen voor kennis en innovatie geweest. Wel hebben we ondersteuning gegeven aan het onderzoeksproject Uireka voor de uiensector, een Interreg project inzake precisielandbouw en hebben we diverse onderzoeken ondersteund in het kader van zoet water, stikstof en gewassen op de Rusthoeve.

Ondersteunen van tenminste twee initiatieven die bijdragen aan de doelstellingen voor een betere bodemstructuur en bodemvruchtbaarheid

Bodem is de belangrijkste productiefactor voor de akkerbouw. Bodemkwaliteit willen bevorderen, bijvoorbeeld rondom organische stof en bodembiodiversiteit. Kennis is hiervoor heel belangrijk, zowel op provinciaal niveau (klei versus zand) als op bedrijfsniveau. Samen met kennisinstellingen als Rusthoeve voeren we ook in 2023 proeven, pilots en onderzoeksprojecten uit. Daarnaast speelt ook de het belangrijke thema nutriënten. Een gezonde bodem moet voldoende voedingsstoffen voor planten bevatten. Voor een duurzaam evenwicht is het gebruik van dierlijke mest belangrijk. Wet - en regelgeving belemmeren echter een optimale kringloop in Zeeland. Hier zullen we een gerichte lobby op inzetten.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Een gezonde bodem moet voldoende voedingsstoffen voor planten bevatten. Voor een duurzaam evenwicht is het gebruik van dierlijke mest belangrijk. Wet - en regelgeving belemmeren echter een optimale kringloop in Zeeland. Hierop voeren we een gerichte lobby. Ook participeerden we in landelijke onderzoeken naar de effecten van het gebruik van mestproducten uit innovatieve stalsystemen. Daarnaast namen we bodemverbeterende maatregelen op in het Zeeuws gebiedsprogramma. Deze zullen komende jaren verder uitgewerkt en geïmplementeerd worden, afhankelijk van de ontwikkelingen rond het transitiefonds (NPLG).

Ondersteunen van tenminste twee initiatieven die bijdragen aan het herstel en beter benutten van functionele agrobiodiversiteit

Functionele agrobiodiversiteit betekent dat de natuurlijke omgeving mede bepalend is voor het producerend vermogen van onze gronden. Het belang wordt steeds groter door ontwikkeling in de gewasbeschermingsmiddelentoeelatingen en de klimaatverandering. In 2023 ondersteunen we minimaal twee projecten rondom dit onderwerp, bijvoorbeeld rondom de effecten van strokenteelt, kruidenranden rond bruine bonenteelt en nieuwe teelsystemen in de fruitteelt. Daarnaast ondersteunen we ook weer het agrarisch natuurbeheer.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Voor het agrarisch natuurbeheer is in de nieuwe periode die per 1 januari 2023 is gestart al het bestaande beheer voortgezet en uitgebreid tot zo'n 1300 hectare. In samenwerking met ZLTO, Cosun, IRS is binnen de provinciale samenwerking Vitaal Platteland Zuidwestelijke Delta een handzame brochure voor agrariërs ontwikkeld over het toepassen van Functionele Agrobiodiversiteit in de akkerbouw. Het toepassen van kruidenrijk grasland en biodiverse groenbemesters is middels projecten gestimuleerd. Eigenschappen van planten in de mengels dragen bij aan de biodiversiteit, stikstofbinding en organische stof opbouw. In diverse projecten gericht op de fruitteelt worden plagen bestreden door inzet van natuurlijke vijanden. De effecten van strokenteelt zijn onderzocht in meerdere Zeeuwse projecten zoals het breed gedragen project "Naar een toekomstbestendige landbouw in Zeeland". Tenslotte is in het kader van het onderzoeksprogramma voor agroforestry in akkerbouw, gekeken naar de potentiële werking van bomen en struiken op het vlak van functionele agrobiodiversiteit.

Ondersteunen van tenminste twee initiatieven die zich richten op de doelstelling voor het versterken van de positie van de boer in de keten

De marges voor de primaire producent zijn vaak erg laag. Samen met de landelijke Taskforce korte ketens en Fooddelta Zeeland gaan we concreet twee Zeeuwse ketenprojecten opzetten. We nemen deel in de Nationale Samenwerking korte ketens waarvan het doel is om in 2030 25% van de afzet via korte ketens te laten verlopen. In Zeeland ondersteunen we via regelingen als Zeeland in Stroomversnelling diverse ketenprojecten waarbij lokale ondernemers geholpen worden om een nieuw product in de markt te zetten.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Binnen de Landelijk Samenwerking Korte Ketens (LSKK) hebben we als Provincie Zeeland met de andere deelnemende provincies gewerkt aan een platform voor korte keten ondernemers. Verder hebben we een subsidie verleend aan het platform Lekkerder bij de Boer voor de doorontwikkeling, om korte keten initiatieven zichtbaarder te maken (met het oog op verhoging van de afzet) en aan het initiatief De Nieuwe Boerenfamilie, om boeren te ondersteunen in de zoektocht naar nieuwe verdienmodellen. Tevens hebben we via Zeeland in Stroomversnelling en OPZuid verschillende subsidies verleend en ketenprojecten afgerond in 2023.

Ondersteunen van tenminste twee initiatieven die zich richten op eiwittransitie

Eiwittransitie is de overgang van dierlijke eiwitten naar meer plantaardige eiwitten. Zeeland kan daar goed op inspelen vanuit de traditie van de teelt van eiwitgewassen op land en uit zee. We hebben ook de gehele ketens in onze provincie. Zeeland is medeondertekenaar van de Green Deal eiwitrijke gewassen. In dat kader zullen er in 2023 ook verschillende initiatieven in beleid en projecten. In 2023 zullen we de netwerkvorming in Protein Delta verder ondersteunen en ook minimaal twee concrete ketenprojecten uitvoeren.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

In het kader van de eiwittransitie en biobased gewassen zijn verschillende subsidies verleend, waaronder subsidie voor onderzoek naar vermeerdering van de teelt van miscanthus (olifantengras) en mammoetgras op verzilte grond via Zeeland in Stroomversnelling en het OPZuid project Plant-based Seafood. Tevens is het ZiS demonstratieproject voor de quinoaketen door FoodDelta Zeeland afgerond. Bovendien hebben we in het kader van de Green Deal Eiwitrijke gewassen een bijdrage geleverd aan de value case voor de eiwittransitie samen met The Protein Community (wat levert de eiwittransitie op bedrijfseconomisch niveau op voor Zeeuwse bedrijven).

Verbeteren agrarische structuur, tenminste 300 ha kavelruilen

Met het kavelruilbureau faciliteert de provincie al ruim 10 jaar de agrarische sector door mee te werken aan agrarische structuurverbetering. Hierbij worden percelen beter verkaveld, zodat ondernemers efficiënter kunnen werken. Vaak wordt ook een kortere afstand van de kavels tot de boerderij gerealiseerd. Dat leidt tot minder verkeersbewegingen, minder uitstoot en een grotere verkeersveiligheid.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

In 2023 zijn er 25 kavelruilen behandeld met in totaal 491 hectare landbouwstructuurverbetering en 163 deelnemers. Van deze kavelruilen zijn er 12 gepasseerd bij de notaris (de overige 13 liggen er ter afhandeling). Het gaat daarbij om 281 hectare en 68 deelnemers.

Trendindicatoren

Trendindicatoren	2022	2023	Einddoel 2027
Natuurbeheer Aantal ha natuurareaal in beheer met contract	18.154	18.154	18.604
(*vanaf 2023 inclusief buitendijks)		23.825	24.275

Doelindicatoren

Doel	Indicator	2019	2020	2021	Streefwaarde 2022	Streefwaarde 2023	Stand 2023	Einddoel
Volhoudbare landbouw	Aantal ondernemers betrokken bij nieuwe kennistrjecten	-	200	100	200	200	200	200
Natuurontwikkeling	Aantal ha nog te realiseren nieuwe natuur. De ontwikkeling van nieuwe natuurwaarden uitgedrukt in hectare binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN)	802 (1-1-2020)	725	650 (31-12-2021)	557	450	513	-
Natuurbescherming	Via de VRPZ geldt ruimtelijke bescherming via bestemmingsplannen	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Natuurbescherming	Actuele natuurbeheerplannen voor alle Natura2000 gebieden	5	5	5	6	6	6	7
Natuurverbreding	Aantal kilometer wandelnetwerk	2100 km	2100 km	2100 km	2100 km	2100 km	2100 km	2100 km
Natuurbeleving	Percentage toegankelijke beleefbare nieuwe natuur	>90%	>90%	>90%	Minimaal 90%	Minimaal 90%	>90%	Minimaal 90%
Natuurbeheer (Aantal ha natuurareaal in beheer met contract)	Het beheer van natuurwaarden uitgedrukt in hectare binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN)	17.636	17.810	17.931	23841 (= incl. 5573 ha buitendijks tbv toezicht)	23.941		24.391

Wat mag het kosten?

(Bedragen x € 1.000)

Doelstelling	Begroting 2023	Wijziging 2023	Begroting na wijziging 2023	Rekening 2023	Restant
Lasten					
030101-Realisatie natuurnetwerk	3.331	1.984	5.315	2.930	2.385
030102-Natuurbeheer en natuurbescherming	14.217	838	15.055	14.601	454
030103-Natuurherstel	11.528	-2.843	8.685	8.734	-49
030105-Natuurbeleving: verbreding en verbinding	3.470	9	3.479	3.396	83
030106-Een volhoudbare landbouw	2.079	108	2.187	1.997	190
039999 Ambtelijke inzet	3.759	-297	3.462	3.507	-45
Totaal Lasten	38.384	-201	38.183	35.165	3.018
Baten					
030101-Realisatie natuurnetwerk	1.026	1.651	2.677	3.455	-778
030102-Natuurbeheer en natuurbescherming	228	-	228	260	-32
030103-Natuurherstel	7.484	-2.559	4.925	5.715	-790
Totaal Baten	8.738	-908	7.830	9.430	-1.600
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	29.646	707	30.353	25.735	4.618
Onttrekkingen					
980399 Bestemmingsreserves-Pr.3	1.768	4.576	6.345	6.345	-
Toevoegingen					
980399 Bestemmingsreserves-Pr.3	40	4.825	4.865	7.346	-2.481
Mutatie reserves	-1.728	249	-1.480	1.001	-2.481
Resultaat na bestemming	27.918	956	28.873	26.736	2.137

